

कक्षा - शास्त्री
विषय: - साहित्यम्

साहित्यशास्त्रस्य सिद्धान्ताः (काव्यशास्त्रं नाट्यशास्त्रञ्च)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : प्रथमम्

गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः -	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
101.4	प्रथमम्		पाठ्यांशः - काव्यशास्त्रं नाट्यशास्त्रञ्च	१००	९० होराः	५
		१	साहित्यशास्त्रस्य परिचयः (विभिन्न सम्प्रदायाचार्यणाम्)	१६	१८ होराः	१
		२	काव्यप्रकाशः (प्रथमोल्लासः) काव्यप्रयोजनम्, काव्यहेतुः, काव्यस्वरूपम्, काव्यभेदाः ।	१६	१८ होराः	१
		३	दशरूपकम् (प्रथमः प्रकाशः) रूपकभेदाः, उपभेदाः, नाट्यभेदाः, सन्ध्यर्थप्रकृत्यञ्च ।	१६	१८ होराः	१
		४	मध्यमव्यायोगः (एंकाकी) सम्पूर्णम् ।	१६	१८ होराः	१
		५	कुमारसम्भवम् (पंचमसर्गस्य 1- 45 श्लोकाः) ।	१६	१८ होराः	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तकार्यम् / प्रायौगिकम् अङ्काः ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धनञ्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः ।	२०	-	-

सहायकपुस्तकानि :-

- 1) दशरूपक - भारतीय विद्या संस्थान
- 2) कुमारसंभव - पं. जितेन्द्राचार्य, भारतीय विद्या प्रकाशन, दिल्ली
- 3) मध्यमव्यायोगः - डॉ. सुधाकर मालवीय, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी वाराणसी
- 4) मध्यमव्यायोगः - श्री राम जी मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
- 5) भारतीय साहित्य शास्त्र - आचार्य बलदेव, मेहर चन्द्र मुंशी राम, नई दिल्ली
- 6) संस्कृतसाहित्येतिहासः - पं. मधुसूदन प्रसाद मिश्रः, चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी
- 7) काव्यप्रकाश - आचार्य विश्वेश्वर, ज्ञानमण्डल लिमिटेड, वाराणसी
- 8) काव्यप्रकाश - डॉ. श्रीनिवास शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ
- 9) काव्यप्रकाश - सत्यव्रत सिंह, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशनम्, वाराणसी
- 10) संस्कृत वाङ्मयेतिहास - डॉ. रामचन्द्र मिश्रः, चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी

कक्षा - शास्त्री

विषय: - पर्यावरण-अध्ययनम्

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : द्वितीयपत्रम्

विषय गूदाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः -	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
102.1	द्वितीयपत्रम्		पाठ्यांशः -	५०	४५ होराः	०२
		१	पर्यावरण, परिस्थिकी तंत्र, परिस्थिकी तंत्र के प्रकार, वन एवं जल, खनिज सम्पदा, खाद्य, उर्जा, जैव, भौगोलिक एवं जैव विविधता।	२०	२२	१
		२	वन एवं संरक्षण, प्रदूषण, ठोस कचरा तथा प्राकृतिक आपदाओं का प्रबन्धन, जलवायु, परिवर्तन एवं पर्यावरण कानून, मानव जनसंख्या, पर्यावरण सम्बन्धी आंदोलन एवं संस्कृत साहित्य में पर्यावरण चेतना।	२०	२३	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तकार्यम् / प्रायोगिकम् अङ्काः ०४ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०२ ३. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धनञ्च अङ्काः ०२ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०२ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः।	१०	-	-

अथवा

विषय: - आङ्गल-सम्प्रेषणम्

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : द्वितीयपत्रम्

विषय गूदाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः -	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
102.2	द्वितीयपत्रम्		पाठ्यांशः -	५०	४५ होराः	०२
		१	Theory of Communication An Introduction, Language of Communication.	२०	२२	१
		२	Speaking Skills, Reading and Understanding & Writing Skills.	२०	२३	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तकार्यम् / प्रायोगिकम् अङ्काः ०४ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०२ ३. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धनञ्च अङ्काः ०२ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०२ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः।	१०	-	-

कक्षा - शास्त्री
विषय: - अनिवार्यसंस्कृतम्
लघुसिद्धान्तकौमुदी (भाग: - I)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : तृतीयम्

विषय गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यविषयाः- लघुसिद्धान्तकौमुदी अनुवादञ्च	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
103	तृतीयम्		पाठ्यांशः	१००	१० होराः	०४
		१	व्याकरणशास्त्रस्य परिचयः, संज्ञा प्रकरणम्, सन्धि प्रकरणम्, सूत्रबोधः, प्रयोगसिद्धिः ।	१६	१८ होराः	१
		२	सुबन्त प्रकरणम् – राम, हरि, सर्व, रमा, ज्ञान, लिह, चतुर्, इदम् अस्मद्, युष्मद्, उपानह्, अप्, अहन् ।	१६	१८ होराः	१
		३	तिङ्न्त प्रकरणम् – भू, एध्, गम् अद्, हु, दिव्, षूञ्, तुद्, रुध् तन् कृ, क्री, चूर् ।	१६	१८ होराः	१
		४	कृदन्त प्रकरणम्- ण्वुल्, तृच्, अण्, क, ट, खश् णिनि, क्त, क्तवतु, शतृ-शानच्, इञ्, ष्टृन् ।	१६	१८ होराः	१
		५	उत्तरकृदन्त – क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, घञ्, अच्, अप्, कि, क्तिन्, णमुल् । अव्यय प्रकरणम्, अनुवादञ्च ।	१६	१८ होराः	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धनञ्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	-	-

सहायक पुस्तकानि -

- लघुसिद्धान्तकौमुदी – स्वामीगोविन्दप्रसाद शर्मा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
- लघुसिद्धान्तकौमुदी – श्रीधरानन्द शास्त्री, मोतीलाल बनारसी दास, नई दिल्ली
- लघुसिद्धान्तकौमुदी – भीमसेन शास्त्री, भैमी प्रकाशन, 537 लाजपत राय मार्केट, नई दिल्ली
- लघुसिद्धान्तकौमुदी – सत्यपाल सिंह, शिवालिक प्रकाशन, नई दिल्ली
- लघुसिद्धान्तकौमुदी – गीताप्रेस, गोरखपुर
- लघुसिद्धान्तकौमुदी – डॉ. सुरेन्द्र देव शास्त्री, चौखम्बा ओरियन्टलिया, नई दिल्ली
- लघुसिद्धान्तकौमुदी – डॉ. रमाकान्त पाण्डेय, भारतीय विद्या संस्थान, नई दिल्ली
- संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-15 व्याकरण) – उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ
- व्याकरणशास्त्रस्येतिहासः – डॉ. ब्रह्मानन्द त्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
- व्याकरण शास्त्र का संक्षिप्त इतिहास – श्री रमाकान्त मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी
- रचनानुवाद कौमुदी – डॉ. कपिलदेव द्विवेदी, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी

कक्षा - शास्त्री
विषय: - अनिवार्य संस्कृतम्
वेद: एवम् उपनिषद्

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : चतुर्थम्

विषय गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः - वेदः एवम् उपनिषद्	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
104	चतुर्थम्		पाठ्यांशः (इकाई)	१००	९० होराः	०४
		१	कपिष्ठलसंहिता - प्रथमोध्यायः (सम्पूर्णम्) १-९ मन्त्राः	१६	१८ होराः	१
		२	कपिष्ठलसंहिता - प्रथमोध्यायः (सम्पूर्णम्) १०-१९ मन्त्राः	१६	१८ होराः	१
		३	कपिष्ठलसंहिता - सप्तविंशोध्यायः (सम्पूर्णम्) १-६ मन्त्राः	१६	१८ होराः	१
		४	केनोपनिषद् - प्रथमः द्वितीयोऽखण्डश्च १-२	१६	१८ होराः	१
		५	केनोपनिषद् - तृतीयः चतुर्थोऽखण्डश्च ३-४	१६	१८ होराः	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तनियतकार्यम् अङ्काः ०५ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०५ ३. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धनञ्च अङ्काः ०५ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०५ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः	२०	-	-

सहायकपुस्तकानि -

- कपिष्ठलसंहिता - मेहरचन्द्र, लक्ष्मणदास लाहौर, रघुवीर पं.
- केनोपनिषद् - चौखम्बा - सुरभारती - प्रकाशनम्, वाराणसी
- केनोपनिषद् - गीता-प्रेस, गोरखपुर
- कृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयसंहिता - श्रीलालबहादुरशास्त्रीकेन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नई-दिल्ली
- तैत्तिरीयसंहिता- भट्टभास्करसयणभाष्यस्यसंहिता: - वैदिक - संशोधन - मण्डलम्, पूना

कक्षा - शास्त्री
विषय: - अनिवार्य-संस्कृतम्
संस्कृत-भाषा-दक्षता

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : पञ्चमम्

गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः - रचनानुवादकौमुदी, बृहद्-अनुवादचन्द्रिका	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
105	पञ्चमम्		पाठ्यांशः -	५०	४५ होराः	०२
		१	प्रमुखसन्धयः - अच्, हल्, विसर्गादयः, अव्ययानि, उपसर्गाः, प्रमुखशब्दरूपाणि - बालक-लता-हरि-नदी-साधु-पितृ- मातृ- ज्ञान-सर्वनाम-शब्दरूपाणि, कारकाणि ।	२०	२२	१
			प्रमुखधातुरूपाणि - भू-लिख्-पठ्-गम्-स्था-हस्-वद्-ग्रह्-जागृ- शी-याच्-मन्-श्रु-दृश्-खाद्-पा-क्रीड्-कृ-ज्ञा । प्रत्ययाः - तुमुन्-त्वा-ल्यप्-शतृ-शानच्-क्त-क्तवतु-तव्यत्- अनीयर् । वाच्यानि वाक्यरचना च ।	२०	२३	१
		२	आन्तरिकमूल्याङ्कनम् १. आन्तरिकपरीक्षणम् / प्रदत्तकार्यम् / प्रायोगिकम् अङ्काः ०४ २. शास्त्रसम्बद्धसंगोष्ठी / शास्त्रपरिचर्या अङ्काः ०२ ३. शिक्षणस्रोतस्सामग्र्याः चयनं प्रबन्धनञ्च अङ्काः ०२ ४. उपस्थितिः अङ्काः ०२ ७५% = ०१ अङ्कः ७६%-८०% = ०२ अङ्कौ ८१%-८५% = ०३ अङ्काः ८६%-९०% = ०४ अङ्काः ९१% तः अधिकम् = ०५ अङ्काः ।	१०	-	-

सहायकपुस्तकानि :-

1. रचनानुवादकौमुदी	-	कपिलदेव द्विवेदी विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी
2. बृहद् अनुवाद चन्द्रिका	-	चक्रधर नौटियाल हंस, मोतीलाल बनारसीदास
3. संस्कृतव्याकरणप्रवेशिका	-	डॉ. बाबूराम सक्सेना, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
4. संस्कृतशिक्षणसरणी	-	आचार्य रामशास्त्री, परिमल पब्लिकेशन्स, दिल्ली

कक्षा - शास्त्री

विषय: - वेदः

पौरोहित्यकर्मसारः प्रथमोभागः (कर्मकाण्डम्)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : षष्ठपत्रम्

विषय गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः - पौरोहित्यकर्मसारः प्रथमोभागः (कर्मकाण्डम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
106.1	षष्ठपत्रम्		पाठ्यांशः (इकाई)	५०	४५ होराः	०२
		१	प्रातस्स्मरणीयश्लोकाः । सन्ध्यावन्दनम् । स्वस्तिवाचनम् । देवस्तुतिः । सङ्कल्पः । गणेशाम्बिकयोः पूजनम् । पञ्चोपचार- षोडशोपचार पूजनम् ।	२०	२२	१
		२	कलशस्थापनम् । वरुणाद्यावाहितदेवतापूजनम् । पुण्याहवाचनम् । नवग्रहशान्तिः ।	२०	२३	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	१०	-	-

सहायकपुस्तकानि -

1. पौरोहित्यकर्मसारः - पं. श्रीरमाकान्तठक्कुरेणसङ्गृहीतः, चौखम्बा-संस्कृत-संस्थानम्, वाराणसी
2. यज्ञमार्तण्डः - डॉ. कुशेश्वरझाः, वेदविद्याशोधसंस्थानम्, कोलकाता
3. नित्यकर्मपूजाप्रकाशः - गीता-प्रेस, गोरखपुर

अथवा

विषयः - ज्योतिषम्

जन्मपत्रदीपकः (जन्मकुण्डली-निर्माणम्)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : षष्ठमम्

गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र- क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः - जन्मपत्रदीपकः (जन्मकुण्डली-निर्माणम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
106.2	षष्ठमम्		पाठ्यांशः - (पञ्चाङ्गपरिचयतः दशासाधनपर्यन्तम्)	५०	४५ होराः	२
		१	पञ्चाङ्गपरिचयः, इष्टकालसाधनम्, अभीष्टस्थानस्य- सूर्योदयसाधनम्, चालनम्, ग्रहस्पष्टीकरणम्, भयात-भभोगसाधनम्, चन्द्रस्पष्टीकरणम्, अयनांशज्ञानम्, पलभाज्ञानम्, चरखण्डसाधनम् ।	२०	२२ होराः	१
		२	लंकोदयमानानि, स्वोदयमानानि, लग्नसाधनम्, नतसाधनम्, दशमलग्नसाधनम्, ससन्धिद्वादशभावसाधनम्, विंशोपकबलसाधनम्, विंशोत्तरी-दशासाधनम्, अन्तर्दशा-साधनम् ।	२०	२३ होराः	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	१०	-	-

सहायकपुस्तकानि :-

1. जन्मपत्रदीपक - डॉ. विकास/डॉ. रत्नलाल, सत्यम् पब्लिशिंग हाऊस
2. जन्मपत्रदीपकः - पं. गणपति लाल शर्मा, हंसा प्रकाशन, जयपुर
3. जन्मपत्रदीपकः - विन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी
4. भारतीय ज्योतिष - नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
5. भारतीयज्योतिषम् - शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
6. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष) - उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

कक्षा - शास्त्री
विषय: - वेदः
ईशावास्योपनिषदः अनुसारं जीवनदर्शनम्

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : सप्तमपत्रम्

विषय गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः - ईशावास्योपनिषदः अनुसारं जीवनदर्शनम्	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
107.1	सप्तमपत्रम्		पाठ्यांशः (इकाई)	५०	४५ होराः	०२
		१	ईशावास्योपनिषदः - १-९ मन्त्राः	२०	२२	१
		२	ईशावास्योपनिषदः - १०-१८ मन्त्राः	२०	२३	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	१०	-	-

सहायकपुस्तकानि -

1. ईशावास्योपनिषद् - डॉ. दीपककुमारः, चौखम्बा -संस्कृत- प्रतिष्ठानम्, दिल्ली
2. ईशावास्योपनिषद् - गीता-प्रेस, गौरखपुर

अथवा

विषयः - ज्योतिषम्
अवकहडाचक्रम् (ज्योतिषशास्त्रस्य प्रारम्भिकज्ञानम्)

सत्रार्द्धम् : प्रथमम्

पत्रम् : सप्तमम्

गूढाङ्कः	प्रश्नपत्र-क्रमाङ्कः	एककम्	पाठ्यग्रन्थः - अवकहडाचक्रम् (ज्योतिषशास्त्रस्य प्रारम्भिकज्ञानम्)	पूर्णाङ्काः	अवधिः	श्रेयोऽङ्कः
107.2	सप्तमम्		पाठ्यांशः -	५०	४५ होराः	२
		१	वारनामानितः - राशीनां नामानि पर्यन्तम् । चन्द्रराशिक्रमतः - तिथिगण्डान्तविचारपर्यन्तम् । अमृतसिद्धियोगतः - कालयोगपर्यन्तम् ।	२०	२२ होराः	१
		२	योगिनीवासविचारतः - ग्रहाणां विशेषदृविचारपर्यन्तम् । गर्भाधानमुहूर्ततः - अभिजिन्मुहूर्तपर्यन्तम् ।	२०	२३ होराः	१
			आन्तरिकमूल्याङ्कनम्	१०	-	-

सहायकपुस्तकानि :-

7. जन्मपत्रदीपक - डॉ. विकास/ डॉ. रत्नलाल, सत्यम् पब्लिशिंग हाऊस
8. जन्मपत्रदीपकः - पं. गणपति लाल शर्मा, हंसा प्रकाशन, जयपुर
9. जन्मपत्रदीपकः - विन्ध्येश्वरी प्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी
10. भारतीय ज्योतिष - नेमिचन्द्र शास्त्री, भारतीय ज्ञानपीठ, लोदी रोड, नई दिल्ली
11. भारतीयज्योतिषम् - शिवनाथ झारखण्डी, उत्तरप्रदेश हिन्दी संस्थान, लखनऊ ।
12. संस्कृत वाङ्मय का वृहद् इतिहास (खण्ड-16 ज्योतिष) - उत्तरप्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ